

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗРОБКОЮ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

PROBLEMS AND PROSPECTS OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF SOCIAL STANDARDS IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

Соціальні стандарти відіграють фундаментальну роль у державному управлінні та соціальному розвитку суспільства. Вони формують основи, на яких будується система соціального захисту, впливають на якість життя громадян і визначають рівень соціальної справедливості. Вищенаведене обумовлює актуальність досліджень проблем та напрямів удосконалення механізмів розроблення соціальних стандартів. Метою статті є дослідження особливостей розроблення соціальних стандартів, визначення проблем, що виникають у цій сфері, та огляд потенційних рішень. Обґрунтовано, що в умовах змін і викликів, зокрема економічних криз, соціальних потрясінь або демографічних змін, соціальні стандарти повинні бути гнучкими і адаптивними. Вони мають регулярно переглядатися і оновлюватися, щоб відповідати новим реаліям і потребам населення. Визначено, що механізм розроблення соціальних стандартів є складним процесом, що передбачає участь багатьох інституцій та взаємодію різних рівнів влади. У його рамках залучаються державні органи, місцеві адміністрації, наукові установи, громадські організації та міжнародні партнери, які разом працюють над формуванням ефективних і збалансованих соціальних норм, здатних забезпечити сталий розвиток суспільства та держави. Визначено, що проблеми в сфері соціальних стандартів України мають як економічний, так і організаційно-правовий характер. Для вирішення цих проблем потрібні комплексні реформи, включаючи підвищення фінансування, боротьбу з корупцією, інтеграцію європейських стандартів і створення більш гнучкої та справедливої системи соціального забезпечення. Для ефективної розробки соціальних стандартів необхідно запровадити комплексний підхід, який би включав економічні реформи, боротьбу з корупцією, науково обґрунтоване планування та впровадження міжнародних норм. Визначено, що удосконалення процесу розробки соціальних стандартів і публічного управління цим процесом вимагає всебічного підходу, який враховує як технологічні, так і соціальні аспекти.

Ключові слова: соціальні стандарти, інновації, політика, публічне управління.

Social standards play a fundamental role in public administration and social development of society. They form the foundations on which the social protection system is built, affect the quality of life of citizens and determine the level of social justice. The above determines the relevance of research on problems and directions for improving mechanisms for developing social standards. The purpose of the article is to study the specifics of the development of social standards, identify problems arising in this area, and review potential solutions. It is substantiated that in conditions of changes and challenges, in particular economic crises, social upheavals or demographic changes, social standards should be flexible and adaptive. They should be regularly reviewed and updated to meet new realities and needs of the population. It was determined that the mechanism for developing social standards is a complex process that involves the participation of many institutions and the interaction of different levels of government. In its framework, state bodies, local administrations, scientific institutions, public organizations and international partners are involved, who work together on the formation of effective and balanced social norms capable of ensuring the sustainable development of society and the state. It was determined that problems in the sphere of social standards of Ukraine have both economic and organizational and legal nature. To solve these problems, comprehensive reforms are needed, including increased funding, the fight against corruption, the integration of European standards and the creation of a more flexible and fair social security system. For the effective development of social standards, it is necessary to implement a comprehensive approach that would include economic reforms, the fight against corruption, science-based planning and the implementation of international norms. It was determined that improving the process of developing social standards and public management of this process requires a comprehensive approach that takes into account both technological and social aspects.

Key words: social standards, innovations, politics, public administration.

УДК 349.3
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.7>

Гордієнко В.В.

аспірант кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Вступ. Соціальні стандарти відіграють фундаментальну роль у державному управлінні та соціальному розвитку суспільства. Вони формують основи, на яких будується система соціального захисту, впливають на якість життя громадян і визначають рівень соціальної справедливості. Через встановлення певних норм і вимог соціальні стандарти забезпечують основні права та можливості для всіх членів суспільства, зокрема для найбільш уразливих груп. Соціальні стандарти є орієнтиром

для державної політики у сфері соціального забезпечення. Вони визначають, які послуги та пільги повинні бути доступні громадянам, а також яким чином забезпечується їх реалізація. Наприклад, стандарти можуть включати норми щодо рівня пенсійного забезпечення, якості медичних послуг, доступності освіти та соціальної допомоги. Ці стандарти допомагають уникнути дискримінації та забезпечити рівні можливості для всіх громадян, що є критично важливим для створення справедливої

вого суспільства. Вищенаведене обумовлює актуальність досліджень проблем та напрямів удосконалення механізмів розроблення соціальних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про багатогранність проблеми та важливість дослідження наукових підходів до її вирішення. Артеменко В. [1] наголошує на необхідності використання методів інтегральної оцінки якості життя населення для ефективного управління регіональним розвитком, підкреслюючи, що соціальні стандарти є важливим інструментом у цьому процесі. Клименко А. [2] зосереджується на міжнародних та національних аспектах соціального забезпечення, досліджуючи стандарти та гарантії у контексті соціальної політики. Лібанова Е. [3] аналізує соціальні проблеми модернізації економіки України, підкреслюючи, що соціальні стандарти повинні адаптуватися до нових викликів економічної та соціальної трансформації. Мацола І. [4] акцентує увагу на нормативній базі забезпечення публічної соціальної політики як в Україні, так і на міжнародному рівні, що важливо для розуміння регулятивних аспектів соціальних стандартів. Мірошніченко С. [5] досліджує роль соціальних нормативів як критеріїв оцінки рівня життя населення. В дослідженнях [6; 7] розкрито інноваційні підходи до формування політики сталого розвитку та їхній вплив на регіональне управління. Папієв М. [8] звертає увагу на світовий досвід застосування соціальних стандартів, що є корисним для розробки національних підходів. Смирнова І., Сімакова О., Карлаш Ю. [9] досліджують соціальні стандарти як основу для ефективного розвитку соціального захисту населення, що підкреслює їхню роль у соціальній політиці України. Чорна Є., Кошова С. вивчають державне управління соціальним розвитком та впровадження міжнародних соціальних стандартів, що є важливим аспектом для інтеграції України в глобальні процеси соціального розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сфері розроблення соціальних стандартів необхідно досліджувати механізми узгодження стандартів із соціально-економічними реаліями та питання координації між державними, регіональними та міжнародними інститутами у процесі формування соціальних стандартів.

Метою статті є дослідження особливостей розроблення соціальних стандартів, визначення проблем, що виникають у цій сфері, та огляд потенційних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні стандарти відіграють ключову роль у забезпеченні мінімального рівня добробуту громадян, гарантують доступ до основних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист. Вони також сприяють зниженню соціальної нерівності та підтримці стабільності в суспільстві, встановлюючи мінімальні вимоги до якості життя. Водночас соціальні стандарти є основою для формування соціально орієнтованої держави, забезпечуючи стабільність та розвиток людського капіталу, що є ключовим ресурсом для економічного зростання. Вони сприяють підвищенню довіри до державних інститутів, зміцненню соціальної єдності та формуванню стійкого суспільства, що здатне ефективно реагувати на виклики глобалізації та внутрішніх криз. Соціальні стандарти також сприяють формуванню довіри до держави. Коли громадяни бачать, що існує чітка система забезпечення їхніх прав і потреб, це підвищує їхню впевненість у справедливості та ефективності державного управління.

Соціальні стандарти допомагають у плануванні і координації соціальних програм. Вони забезпечують єдині вимоги і критерії для оцінки ефективності різних ініціатив і проектів у сфері соціального забезпечення. Це полегшує управлінський процес і дозволяє краще розподіляти ресурси для досягнення максимального соціального ефекту. Невідповідність між декларованими стандартами і фактичним рівнем соціальних послуг може призвести до зниження довіри до держави і соціальної напруги.

В умовах змін і викликів, зокрема економічних криз, соціальних потрясінь або демографічних змін, соціальні стандарти повинні бути гнучкими і адаптивними. Вони мають регулярно переглядатися і оновлюватися, щоб відповідати новим реаліям і потребам населення. Тільки в такому випадку вони можуть ефективно виконувати свою роль у забезпеченні соціального захисту та підтримці справедливості в суспільстві.

Таким чином, соціальні стандарти є основою для формування соціальної політики та забезпечення базових потреб громадян. Вони відіграють критичну роль у забезпеченні соціального захисту, справедливості та стабільності в суспільстві. Їхня ефективність залежить від здатності держави адаптувати їх до змінюваних умов і реальних потреб населення, забезпечуючи тим самим високий рівень соціального добробуту і довіри до інститутів влади.

Механізм розроблення соціальних стандартів є складним процесом, що передбачає

участь багатьох інституцій та взаємодію різних рівнів влади (рис. 1). У його рамках залучаються державні органи, місцеві адміністрації, наукові установи, громадські організації та міжнародні партнери, які разом працюють над формуванням ефективних і збалансованих соціальних норм, здатних забезпечити сталий розвиток суспільства та держави.

Проблеми в сфері соціальних стандартів України мають як економічний, так і організаційно-правовий характер. Ось кілька ключових викликів:

1. Низький рівень соціальних стандартів. Мінімальний прожитковий мінімум та розміри соціальних виплат часто не відповідають реальним потребам населення. Через це багато громадян залишаються за межею бідності, особливо вразливі категорії, такі як пенсіонери, інваліди та багатодітні сім'ї.

2. Недостатнє фінансування. Соціальна сфера України відчуває хронічну нестачу фінансових ресурсів, що призводить до зниження якості соціальних послуг, недостатньої матеріальної підтримки та тривалих затримок у виплатах. Бюджетні обмеження часто зумовлені економічною нестабільністю та військовими витратами.

3. Недосконалість системи пенсійного забезпечення. Пенсійна система потребує реформ, оскільки пенсії є низькими, а пенсійний вік постійно зростає, що створює додаткове навантаження на працюючих громадян і викликає соціальну напругу. Солідарна

система, яка функціонує в Україні, не відповідає сучасним викликам через демографічні зміни.

4. Непрозорість та корупція. У сфері надання соціальних послуг нерідко спостерігається непрозорість процедур, зловживання з боку чиновників та недостатній контроль за розподілом ресурсів. Це призводить до неефективного використання державних коштів і нерівномірного доступу до допомоги.

5. Відсутність систематичних реформ. Соціальна політика часто не є послідовною, і прийняті закони або реформи не завжди впроваджуються повною мірою через зміну політичного курсу чи відсутність підтримки з боку уряду. Це гальмує процес створення дієвої системи соціального захисту.

6. Демографічні виклики: Зниження народжуваності та старіння населення створюють додатковий тиск на соціальну систему, особливо в контексті пенсійного забезпечення та соціальних виплат.

7. Вплив війни та кризи переселенців. Збройний конфлікт і велика кількість внутрішньо переміщених осіб додатково ускладнюють розробку соціальних стандартів. Потреби ветеранів, переселенців та інших вразливих категорій громадян вимагають перегляду пріоритетів соціальної політики та значного збільшення витрат на соціальні програми.

Розробка соціальних стандартів в Україні стикається з низкою проблем, які впливають на якість і ефективність соціального захисту населення. Ось основні з них:

Рис. 1. Механізм державного управління соціальним розвитком [10]

1. Відсутність чіткого методологічного підходу. Наразі в Україні відсутній єдиний підхід до формування соціальних стандартів, що базується на наукових дослідженнях і реальних потребах населення. Процеси визначення прожиткового мінімуму, мінімальних зарплат та пенсій часто не враховують реальних витрат громадян на житло, харчування, охорону здоров'я та освіти.

2. Політична нестабільність. Зміни в політичному керівництві призводять до неперервності в реалізації соціальних реформ. Часто нові політичні сили переглядають або призупиняють впровадження попередніх ініціатив, що ускладнює формування стійкої системи соціальних стандартів.

3. Відсутність належного моніторингу та оцінки. Розроблені соціальні стандарти часто не піддаються регулярному аналізу та оцінці на предмет ефективності та відповідності потребам населення. Відсутність адекватного моніторингу ускладнює коригування політики відповідно до змін у соціально-економічній ситуації.

4. Невідповідність міжнародним стандартам. Хоча Україна ратифікувала багато міжнародних документів, таких як конвенції МОП та Європейська соціальна хартія, їх впровадження в національну систему соціальних стандартів є повільним та неповним. Це зумовлює різницю між українськими та європейськими стандартами соціального захисту, що ускладнює євроінтеграційні процеси.

Для вирішення цих проблем потрібні комплексні реформи, включаючи підвищення фінансування, боротьбу з корупцією, інтеграцію європейських стандартів і створення більш гнучкої системи соціального забезпечення.

Для ефективної розробки соціальних стандартів необхідно запровадити комплексний підхід, який би включав економічні реформи, боротьбу з корупцією, науково обґрунтоване планування та впровадження міжнародних норм. Удосконалення процесу розробки соціальних стандартів і публічного управління цим процесом вимагає всебічного підходу, який враховує як технологічні, так і соціальні аспекти. Однією з ключових складових є впровадження цифрових інструментів та рішень, які можуть радикально змінити підходи до управління соціальними стандартами. Цифровізація дозволяє автоматизувати складні процеси збору, обробки та аналізу даних. Це сприяє створенню сучасних платформ, які спрощують моніторинг відповідності стандартам і виявляють проблемні зони в режимі реального часу. Наприклад, системи моніторингу можуть виявляти невідповідності між рівнем соціальної підтримки та фактичними потребами окре-

мих регіонів, що дозволяє оперативно реагувати на ситуацію.

Крім автоматизації, цифрові інструменти створюють можливості для розвитку електронних послуг. Вони забезпечують громадянам спрощений доступ до соціальних програм і допомог. Мобільні додатки, веб-портали й онлайн-сервіси можуть суттєво зменшити бюрократичні перешкоди і підвищити ефективність отримання соціальних пільг. Це особливо важливо для вразливих верств населення, таких як люди з інвалідністю або пенсіонери, які можуть мати труднощі з доступом до державних установ. Цифрові рішення дозволять вирівняти цей доступ і зробити його прозорим та оперативним.

Не менш важливим аспектом є партнерство з громадянським суспільством і бізнесом. Сьогодні для ефективного управління соціальними стандартами недостатньо використовувати виключно державні ресурси. Важливу роль відіграє залучення неурядових організацій, соціальних підприємств та приватних компаній. Ці структури мають глибоке розуміння локальних потреб і можуть допомогти адаптувати стандарти до реальних умов. Наприклад, бізнес може інвестувати в соціальні ініціативи, спрямовані на поліпшення умов життя працівників, а громадські організації можуть виступати в ролі посередників між державою та вразливими групами населення, відстоюючи їхні права та забезпечуючи виконання соціальних стандартів.

Удосконалення соціальних стандартів також потребує їхньої гнучкості. Державні органи повинні мати можливість оперативно змінювати або переглядати стандарти, залежно від соціальних чи економічних викликів. Наприклад, під час кризових ситуацій, таких як війна або пандемія, вимоги до соціального забезпечення можуть швидко змінюватися, і стандарти мають бути адаптовані до нових умов. Регулярний перегляд цих стандартів з урахуванням реалій та потреб населення дозволить підтримувати їхню актуальність та ефективність. Це передбачає постійну аналітичну роботу та співпрацю з науковими інституціями для виявлення нових тенденцій і викликів.

Моніторинг і оцінка ефективності впровадження соціальних стандартів є ще одним важливим елементом удосконалення. Важливо створити систему індикаторів і показників, за якими можна оцінити, наскільки успішно виконуються соціальні стандарти і який вплив вони мають на суспільство. Впровадження таких індикаторів дозволить не тільки контролювати виконання програм, але й швидко коригувати їх, якщо вони не досягають поставлених цілей.

Для цього можна використовувати дані від різних суб'єктів: державних установ, громадських організацій, бізнесу та безпосередньо від громадян. Це також створює основу для більш прозорого та відповідального управління соціальними стандартами.

Інклюзивність є невід'ємною частиною процесу розробки і впровадження соціальних стандартів. Усі соціальні програми та стандарти повинні бути розроблені таким чином, щоб враховувати потреби різних груп населення, зокрема вразливих категорій. Це включає людей з інвалідністю, літніх людей, представників національних меншин та інших груп, які можуть стикатися з додатковими перешкодами у доступі до соціальних послуг. Інтеграція принципів інклюзії повинна бути пріоритетом на всіх етапах – від розробки стандартів до їх впровадження та моніторингу результатів.

Успішна реалізація соціальних стандартів також залежить від підготовки кадрів у сфері публічного управління. Постійне навчання та підвищення кваліфікації державних службовців є ключовим фактором для забезпечення ефективного функціонування системи соціального забезпечення. Фахівці мають бути знайомі з сучасними підходами до управління соціальними проектами, зокрема із використанням новітніх технологій, таких як аналітичні інструменти на основі великих даних або штучного інтелекту. Це дозволить їм краще орієнтуватися у викликах, які постають перед системою соціальних стандартів, і знаходити інноваційні рішення для їхнього вирішення.

Інновації відіграють особливу роль в удосконаленні управління соціальними стандартами. Використання таких технологій, як великі дані (Big Data) та штучний інтелект, може значно підвищити ефективність процесів прогнозування та оцінки потреб населення. Прогнозні моделі на основі даних допоможуть точніше визначити, в яких регіонах чи категоріях населення необхідно підвищувати рівень соціальної підтримки, а також виявляти потенційні соціальні ризики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Соціальні стандарти є основою для забезпечення мінімального рівня добробуту громадян, гарантують доступ до охорони здоров'я, освіти та соціального захисту, і знижують соціальну нерівність. Вони допомагають підтримувати стабільність суспільства, підвищують довіру до державних інститутів та сприяють розвитку людського капіталу, важливого для економічного зростання. Однак в Україні існують серйозні проблеми у сфері соціальних стандартів, серед яких низький рівень соціальних виплат, недостатнє фінансування,

корупція, недосконалість пенсійної системи, політична нестабільність та демографічні виклики. Війна і криза переселенців додатково загострюють ситуацію, зокрема через необхідність перегляду пріоритетів соціальної політики. Для вирішення цих проблем потрібні комплексні реформи, включаючи підвищення фінансування, інтеграцію європейських стандартів, боротьбу з корупцією та цифровізацію соціальних процесів. Важливо забезпечити гнучкість і адаптивність стандартів для швидкого реагування на зміни в суспільстві, а також залучення громадянського суспільства та бізнесу до їх розробки. Регулярний моніторинг та оцінка ефективності соціальних програм допоможуть підтримувати їхню актуальність, забезпечуючи рівний доступ до послуг для всіх категорій населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артеменко В. Методи інтегральної оцінки якості життя населення в управлінні регіональним розвитком. *Регіональна економіка*. 2002. № 1. С. 166-177
2. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародноправовий і вітчизняний контекст: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 176 с.
3. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. № 1(17). С. 5–22.
4. Мацола І. Міжнародний та вітчизняний рівень забезпечення публічної соціальної політики: нормативна база. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 6(66). С. 38–45. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6\(66\)-5](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6(66)-5)
5. Мірошніченко С.Ю. Соціальні нормативи як критерії оцінки життєвого рівня населення. *Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ*. 2006. № 1. С. 137–142.
6. Омеляненко В., Омеляненко О., Вернидуб М. Наукові засади аналітичного підходу до формування та оцінювання ефективності інноваційної політики в контексті сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-88>
7. Омеляненко В.А., Омеляненко О.М. Архетипні основи інституційно-інноваційних проєктів сталого розвитку територій в умовах постмодерну. *Український соціум*. 2022. № 2 (81). С. 59–75.
8. Пап'єв М. Світовий досвід застосування соціальних стандартів. *Економіка України*. 2004. № 1. С. 4–8.
9. Смирнова І., Сімакова О., Карлаш Ю. Державні соціальні стандарти та гарантії як основа ефективного розвитку соціального захисту населення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-15>
10. Чорна Є. В., Кошова С. П. Державне управління соціальним розвитком та впровадження міжнародних соціальних стандартів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 19. С. 115–122. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.19.115>